

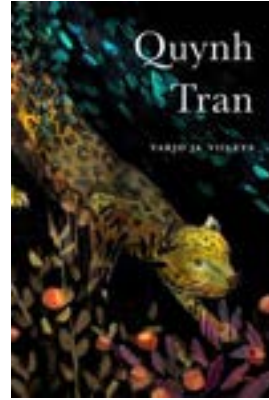
Noor, Nimco ja Luukinen, Maippi (2022): Paratiisin tyttö. Juuret Mogadishussa, koti Helsingissä. Otava, Keuruu. 204 s. ISBN 978-951-1-43638-6

Uusi maahanmuuttaja-kirjallisuus kertoo perheistä maahanmuuton myllerryksissä

Suomessa elää tällä hetkellä noin 450 000 syntyperältään ulkomaalaistaustaista. Luku on kaksinkertaistunut sitten vuosituhannen alun. Vuonna 2016 Suomessa laskettiin olevan lähes 90 maahanmuuttajataustaista ja muunkielistä kirjailijaa (Nissilä 2016, 87).

Viimeisen vuoden aikana on ilmestynyt kaksi uutuuskirjaa, jotka erinomaisella tavalla laajentavat käsitystämme maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä. Vuonna 1989 syntynyt Quynh Tran kertoo Pietarsaaren asettuneen vietnamilaisperheen elämästä kirjassaan ”Varjo ja viileys”. Somaliasta Suomeen muuttaneen Nimco Noorin elämästä kertova kirja ”Paratiisin tyttö” on taas vavahduttava henkilöhistoriallinen selviytymistarina. Teos perustuu Noorin päiväkirjamerkintöihin, joista teoksen toimittanut Maippi Luukinen.

Quynh Tranin teos palkittiin kuluvan vuoden alussa arvostetulla Runeberg-palkinnolla. Teok-

Tran, Quynh (2021): Varjo ja viileys. ScandBook, Klaipeda, Lithuania. 257 s. ISBN 978-952-363-212-7

sen kokonaisrakenne on selkeä. Pietarsaaren sijoittui 1990-luvulla paljon vietnamilaisia, myös äiti-Má kahden poikansa kanssa. Isoveli Hieu on noin 15-vuotias ”huithapeli”, joka kompastelee kaverisuhteissaan ja koulunkäynnissään. Anonyymi pikkuveli on samalla kertojaminä, joka tarkkailee ympäröivää maailmaa. Kerrotut tapahtumat ovat välähdyksiä kirjoittajan nuoruudesta, osa faktaa, huomattava osa fiktiota. Quynh Tranilta on usein kysytty, onko kysymys perheen tarinasta. ”Se on ehdottomasti henkilökohtainen romaani siinä suhteessa, että se pohjautuu omiin ajatuksiini, tunteisiini ja muistoihini, mutta kirja ei kerro minusta ihmisenä eikä perheestäni”. Äiti-Má yksinhuoltajana yrittää monenlaista: hän toimii vietnamilaisia palkanneessa paikallisessa pesulassa työtekijänä, poimii ystäviensä ja poikansa Hieun kanssa pakettiautollisen mustikoita torimyyntiin, saapa hän valokuvausta harrastaneena toimia myös paikallislehden kuvajournalistina. Koska äiti ei osannut juurikaan ruotsia, isovelji Hieu avusti haastattelun kirjoituspuolella.

Tranin kirja on jakanut lukijoiden ja arvostelijoiden mielipiteitä

teoksen luonteesta ja sisällöstä. Helsingin Sanomat otsikoi arvostelunsa ”Vietnamilaisyhteisön ääni saapuu suomalaiseen kirjallisuuteen...”. Kulttuurijournalistiin erikoistunut tamperelainen verkkomedia ”Kulttuuritoimitus” arvioi kirjan viitekehysten olevan ”lähempänä ranskalaista kirjallisuutta kuin Pääataloa” (Niskanen 2022). Henkilökohdainen näkemykseni on, että kirjoittaja on kokenut maailman omalla lapsen tavallaan, jota hän sitten aikuisena avaa oman kokemus- ja näkemysmaailmansa mukaan. Niinpä teos sisältää selkeää, osittain viiltävän tarkkaa tekstiä maahanmuuttajaperheen kotoutumiskompasteluista, toisaalta unenomaista näkemystä ympäröivän maailman kummallisuuksista. Osa symboliikasta ei sellaisenaan aukene aasialaista erityisesti vietnamilaista kulttuuria tuntemattomalle.

Quynh Tran on asunut viimeiset 10 vuotta Malmössä toimien psykologina. Hän ei ole halukas keskustelemaan siitä, mihin kirjallisuuden kenttään hänen teoksensa kuuluu. Lukija saa hänen mukaansa itse päättää, onko kyseessä vietnamilainen, suomalainen, suomenruotsalainen, ruotsalainen tai maahanmuuttajataustainen teos (Gustafsson 2022). Runeberg-palkinnon raati perusteli kirjaa toteamalla, että ”Tranin romaani ei osoittele eikä anna valmiita selityksiä, vaan antaa lukijan luoda omat tulokintansa. Omaääninen romaani on virkistävää lisä suomalaisen kirjallisuuteen, sävykäs ja kaunis kokonaisuus” (Jyrkkä 2022). Päätelmään on helppo yhtyä – odotan innolla Quynh Tranin seuraavaa teosta. Kirja ei vastaa suoraan kysymykseen ”Miten vietnamilaiset kotiutuvat Suomeen”, kuten Helsingin Sanomat uutisoi. Sen sijaan kirja antaa kantasuomalaiselle lukijalle syväkäsittävän tunteen siitä suu-
resta kirjallisesta voimasta, jolla

tekijä ympäristöönsä ja sisintään kuvaa.

Jos Quynh Tranin teos on pienen vietnamilaispojan unenomainen vaellus varjossa ja viileässä, on Nimco Noorin ja Maippi Luukisen kirja ”Paratiisin tyttö – juuret Mogadishussa, koti Helsingissä” realistinen kasvukertomus matkasta sodan runtelemasta Somaliasta rauhalliseen helsinkiläiseen lähiöön. Kirjan takakansi kertoo sisällöstä olennaisen: ”Väkevä teos kertoo huolettomasta lapsuudesta Mogadishussa, sodan syttymisestä ja elämästä yksin pakolaisleirillä, pitkästä matkasta Suomeen ja avioerosta. Kirja kertoo vaikeista ajoista, mutta myös unelmista, jotka alkavat [Suomessa] toteutua”. Nimco Noor saapui Suomeen vuosituhannen vaihteessa perheen yhdistämisen puitteissa. Mukana oli vastasyntynyt lapsi. Elo aviomiehen kanssa oli alusta lähtien törmäyskursilla, mutta klaani sovitteli paria jatkamaan. Niinpä perheeseen syntyi seitsemän lasta lisää. Sitten Noorin mitta täyttyi, ja elämä jatkui kahdeksan lapsen yksinhuoltajana.

On hengästyttävää lukea, kuinka sisukas ja kekseliäs Nimco Noor on luoviessaan oman opiskelunsa, lastensa koulunkäynnin ja perheen elannon keskellä. Kirja tarjoaa Noorin selviytymistarinan ohella paljon tietoa Suomen somalialaisten elämästä ja yhteisöstä laajemminkin. Niinpä kirjoittaja havainnoi terävästi somalialaisten klaanien toimintaa, miesten khat-huumeen käyttöä sekä koettua rasismia ja etnistä hierarkiaa eri maahanmuuttajien välillä. Vaikka teos kertoo kohdehenkilön vaikeuksista, väsymyksestä ja jopa epätoivosta, on kirja myös oivallinen kasvukertomus äidistä, joka ylpeänä ohjaa lapsensa korkeakouluihin ja yleensäkin maailmalle rakentamaan uutta tulevaisuuttaan Suomeen.

Noorin ja Luukisen teos on vahva lisäys Suomessa ilmesty-

neeseen somalialaisten tuottamaan kirjallisuuteen. Tiilikaisen mukaan Suomessa erityisesti naisten panos on vahva somalialaisten tuottaman kaunokirjallisuuden puolella (Tiilikainen 2022).

Vaikka edellä tarkasteltujen kirjojen toteutustapa, näkökulma ja genre poikkeavat selvästi toisistaan, on niissä hämmästyttävän paljon yhteistäkin: sekä vietnamilaisille että somalialaisille perhe, suku ja yhteisö ovat kaikki kaikessa. Toisaalta kummassakin kirjassa yksinhuoltaja-
jaäiti kasvattaa yksin pesueensa uuden kotimaansa rakentajiksi. Kirjansa loppuolella Nimco Noor toteaa Goethen sanoin: ”Kaikki on vaikeaa, ennen kuin siitä tulee helppoa”.

Lähteet

- Gustafsson, Miia (2022). Esikoisikirjailija Quynh Tran voitti Runeberg-palkinnon. Yle uutiset 5.2.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12302113>
- Jyrkkä, Hannele (2022). Runeberg-palkittava Varjo ja viileys on huikea esikoisromaani. <https://www.teos.fi/Runeberg-palkinto+Quynh+Tran+n+huikealle+esikoisromaanille+Varjo+ja+viileys>
- Niskanen, Eija (2022). Runeberg-palkinto meni vietnamilaisen maahanmuuttajaperheen hienovaraiselle kuvaukselle. Verkkomedia Kulttuuritoimitus 9.2.2022. <https://kulttuuritoimitus.fi/kritiikit/kritiikit-kirjallisuus/runeberg-palkinto-meni-vietnamilaisen-maahanmuuttajaperheen-hienovaraiselle-kuvaukselle-arviossa-quynh-tranin-varjo-ja-viileys/>
- Nissilä, Hanna-Leena (2016). ”Sanassa maahanmuuttaja on vähän kitkerä jälkimaku”. Kirjallisen elämän yllirajaistuminen 2000-luvun alun Suomessa. Oulun yliopisto 2016, sarja B 136. Väitöskirja.
- Tiilikainen, Marja (2022). Vastaus Ismo Söderlingin sähköpostitiedusteluun liittyen uudempaan somalialaisten tuottamaan kirjallisuuteen Suomessa. 7.10.2022.

ISMO SÖDERLING
Väestöpolitiikan dosentti, tietokirjailija